

Tasapainoisen talouden suunnittelun eteneminen sivistyspalveluissa

KHALL 06.11.2023 § 211

Kuntatalouden tilikauden tulos heikkeni vuonna 2022 edellisestä vuodesta ollen kuitenkin 1,2 mrd. euroa positiivinen. Kuntatalouden vahvaa tulosta selittävät työllisyyden ja talouden suotuisa kehitys ja siitä seurannut verotulojen kasvu. Toiminnan ja investointien rahavirta heikkeni hieman edellisestä vuodesta päätyen 460 milj. euroa negatiiviseksi. Toiminnan ja investointien rahavirtaa vahvasti kertaluonteisesti kuntien huomattavat myyntivoitot sekä Helsingin kaupungin liikennelaitoksen yhtiöittäminen.

Suomen hajanainen kuntarakenne, väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku ovat johtaneet kuntakentän eriytymiseen, joka uhkaa edelleen kiihtyä tulevana vuosina, jos väestörakenteen muutos jatkuu ennustetun kaltaisena. Eriytymiskehitys vaikeuttaa kuntien lakisääteisten tehtävien toteutusta taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväällä tavalla. Se myös vaikeuttaa kuntatalouden ohjausta sekä kunnille annettavien tehtävien ja velvoitteiden vaikutusten arviointia. Mitä suuremmat olosuhde-, tarve- ja tulopohjaerot kuntien välillä muodostuvat, sitä vaikeampaa valtionosuusjärjestelmällä on tasata eroja siten, että järjestelmä samalla myös kannustaisi kuntia taloudelliseen ja toiminnalliseen tehokkuuteen. Eriytymiskehitys on johtanut kuntien toiminnan ja talouden näkökulmasta hyvin erisuuntaisiin ja -asteisiin muospaineisiin. Suurissa ja kasvavissa kunnissa investointipaineet ovat kovat, kun taas pienenevien lapsi- ja nuorisokäluokkien kunnissa varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden tarve laskee ja haasteena on sopeuttaa sekä palveluverkkoa että toimintaa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta.

Vuoden 2023 alussa voimaan tullut sosiaali- ja terveystalouden uudistus tuo myös osaltaan näkyväksi, kuinka suuriksi erot kuntien meno- ja tulo- rakenteissa ovat ehtineet kasvaa ennen uudistuksen toimeenpanoa. Jotta poikkeamat kunnalta uudistuksessa siirtyvien kustannusten ja tulojen määrässä eivät aiheuttaisi merkittäviä muutoksia kunnan talouden tasapainoon, uudistuksen vaikutuksia tasataan voimakkaasti valtionosuuksiin sisältyvillä rahoituselementeillä. Tämän seurauksena verotulojen ja valtionosuuksien painoarvot kuntakohtaisessa verorahoituksessa ovat muuttuneet vuoden 2023 alusta alkaen merkittävästi.

Verorahoituksen rakenteen muutokset edellyttävät uudenlaista talouden suunnittelua kunnissa. Monien pienten, matalan syntyvyyden vanhusväestövaltaisten kuntien verorahoitus muuttuu uudistuksen myötä valtionosuuspainotteisesta, pääosin omiin verotuloihin perustuvaksi. Tällaiset kunnat ovat aikaisempaa riippuvaisempia omien verotulojensa kehityksestä, ja huolena on, että työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää näiden kuntien tulojen kehitystä. Vastaavasti aikaisemmin suhteellisen vähän valtionosuuksia saaneet suuret ja kasvavat kunnat ovat keskimäärin aikaisempaa riippuvaisempia valtionosuuksien kehityksestä. Kasvavien kuntien tulisi toteuttaa väestönkasvun vaatimat investoinnit kestäväällä tavalla tilanteessa, jossa tulopohja kasvaa viiveellä suhteessa väestön palvelutarpeeseen.

Eriytymiskehitys näkyy myös kuntien edellytyksissä järjestää lakisääteisiä palveluita. Ongelmat työvoiman saatavuudessa, kaupungistuminen sekä syntyvyyden väheneminen edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja niin kunnissa kuin valtakunnallisestikin. Esimerkkinä tästä voidaan nähdä vuodesta 2025 voimaan astuva TE-uudistus. Uutta lakisääteistä tehtävää koskeva lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään palvelut yhteistyössä

leveämpien hartioiden saavuttamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Säkylän kunnan talousarvioesitys on suunnitelmakaudelle 2024-2026 noin neljä miljoonaa euroa alijäämäinen. Talouden tasapainottaminen viimeistään suunnitelmakauden loppupuolella edellyttää menojen vähentämistä ja tulojen lisäämistä. Näiden toimenpiteiden valmistelu tulee aloittaa jo nyt.

Lisätietoja Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää p. 044-5171 012

Esittelijä Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää käynnistää talouden tasapainottamisohjelman valmistelun. Suunnitelmalla haetaan ratkaisuja suunnitelmakaudelle 2024-2026 sekä myös sen jälkeisille vuosille 2028-2029.

Tavoitteena on, että kunnanhallitus pääsee käsittelemään tasapainottamisohjelmaa huhtikuussa 2024.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

=====

KHALL 04.12.2023 § 244

Kunnanhallituksessa 27.11.2023 käydyn keskustelun mukaisesti tarkoituksena on, että kunnanhallitus käsittelee talouden tasapainottamisen kokonaisuutta vuonna 2024 mm. seminaarissaan huhtikuun ensimmäisellä viikolla ja ohjelma varsinaisesti valmistuisi huhtikuun loppuun mennessä.

Lisätietoja Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää, puh. 044 5171 012

Esittelijä Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää

Päätösehdotus Kunnanhallitus keskustelee asiasta ja evästä valmistelua.

Päätös Kunnanhallitus keskusteli asiasta ja totesi, että kunnanjohtaja ja johtoryhmä valmistelevat talouden tasapainottamisohjelmaa.

=====

SIVLA 07.03.2024 § 22
1455/02.02.02/2023

Säkylän kunnan talousarviossa 2024 ja taloussuunnitelmassa vuosille 2024-2026 todetaan, että meno- ja tulokehitystä tulee seurata tarkasti ja palvelutuotantoa tulee sopeuttaa palvelutarpeen ja -kysynnän mukaisesti. Kunnanhallitus on kokouksessaan 6.11.2023 päättänyt käynnistää talouden tasapainottamisohjelman valmistelun. Ohjelmalla haetaan ratkaisuja suunnitelmakaudelle 2024-2026 sekä vuosille 2028-2029. 27.11.2023 kunnanhallitus täsmensi suunnittelun tehtävänantoa ja aikataulua siten, että kunnanjohtajan ja johtoryhmän tehtävänä on valmistella talouden tasapainottamisohjelmaa niin, että kunnanhallitus voi käsitellä kokonaisuutta seminaarissaan huhtikuun ensimmäisellä viikolla ja ohjelma varsinaisesti valmistuisi huhtikuun loppuun mennessä.

Sivistyksen toimiala on kunnan suurin, joten tasapainoisen talouden suunnittelussa sivistyspalveluiden rooli on keskeinen. Vuonna 2024

Säkylän kunnan menoista 52% arvioidaan muodostuvan sivistystoimen menoista. Tasapainoista taloutta suunniteltaessa tarkastellaan kaikkia sivistyspalvelujen tehtäväalueita. Lisäksi sivistyspalveluiden järjestämiseen liittyvät kiinteästi ja talouden kannalta merkittävästi kiinteistötoimen, tukipalveluiden (ruoka- ja siivouspalvelut) sekä esim. IT-palvelujen laajuus.

Tasapainoisen talouden suunnitteluun vaikuttaa ratkaisevasti se tosiasia, että Suomessa syntyvien lasten määrä on valtakunnallisesti ollut voimakkaasti laskeva ja väestöennusteiden perusteella suunnan ennustetaan edelleen olevan laskeva. Tämä väestökehitys näkyy erityisen voimakkaasti Säkylän kaltaisissa maaseutukunnissa.

Valtakunnallinen suuntaus on näkyvässä myös Säkylään vuosina 2017-2023 syntyneissä ikäluokissa. Vuonna 2023 lapsia syntyi Säkylään 34. Syntyvyyden pieneminen vaikuttaa tietysti varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen, mutta muutos ei ole suoraviivainen, koska varhaiskasvatuksen tarpeeseen vaikuttavat myös perheiden työllisyystilanne ja valtion ohjaus esim. varhaiskasvatuksen maksuperusteisiin. Syntyvyyden väheneminen on näkynyt ja näkyy selkeimmin perusopetuksen luokkien 1.-6. oppilasmäärissä ja viiveellä yläkoulussa luokilla 7.-9.

Tämän hetken tiedon mukaan Säkylässä vuosittain syntyneiden ja asuvien perusopetuksen oppilaiden määrä laskee 168 oppilaalla eli noin 30 % prosenttia vuodesta 2024 vuoteen 2030. Perusopetuksen asukas- ja oppilaskohtaiset nettokustannukset suurenevat asukasmäärän ja oppilasmäärän laskiessa jatkossakin, ellei järjestettävien palvelujen laajuutta sopeuteta pieneviin oppilasmääriin.

Syntyvyyden laskun myötä toimintaa ja palveluverkkoa on välttämätöntä sopeuttaa laskevaan lapsimäärään. Tällöin on tarkasteltava kriittisesti erityisesti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja kouluverkon rakennetta sekä laajuutta.

Samalla kun palveluja järjestetään talouden kannalta kestävästi, pyritään suunnittelutyössä ottamaan huomioon laadun ja toimivuuden näkökulmat.

Tasapainoisen talouden saavuttaminen vaatii sekä valmistelijoilta, että päättäjiltä sitoutumista ja aktiivista otetta palvelujen laadukkaaseen, tarkoituksenmukaiseen ja kustannustehokkaaseen järjestämiseen.

Tasapainoisen talouden suunnittelutyö sivistystoimialalla etenee seuraavasti:

- Tammikuussa on käyty alustavat keskustelut tehtäväalueiden päälliköiden kanssa. Keskusteluja on käyty myös yksiköiden johtajien kanssa.
- Helmikuussa kunnanjohtaja tiedotti henkilöstöä Säkylän talustilanteesta ja suunnittelutyöstä, joka on aloitettu.
- Helmi-maaliskuussa tehdään kunkin tehtäväalueen kartoitustyötä nykytilanteesta, toiminnan tulevaisuuden näkymistä sekä niiden kustannusvaikutuksista. Asian valmistelua käsitellään myös kunnan johtoryhmässä.
- 3.-5.4.2024 kunnanhallitus käsittelee koko kunnan suunnitelmia.
- Valmistelumateriaali kootaan yhteen sivistyspalveluiden suunnitelmaksi.
- Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeen edetään kunnanhallituksen antamien ohjeistusten mukaan.

Lisätietoja	Sivistysjohtaja Merja Ääri, p. 044 732 8140
Esittelijä	Sivistysjohtaja Merja Ääri
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta merkitsee tiedokseen sivistystoimialan tasapainoisen talouden suunnittelutyön etenemisen aikataulun.
Päätös	Päätösehdotuksen mukaan.

=====